

**Makitu ki ndangi kadi
Ebirə'gi
Ta ki do makitu'ti ki ndangi
kadi Ebirə'gi**

Makitu kin in ki ndangi kadi kuti njekunme'gi ki in Juwipi koji'gi. Njendanga ndigi ndəji'de kadi uwəi go kunme lə'de ba um inyəi go'ə kə el. Jeju utə malayka'gi. In ngonl lə Luwə. In memaji lə Luwə ki te ki do'a kagilo'ti ki doboy'ti. Luwə ində burədo njekujənyamosi kadikare ki biti ki non'ti. Ta k'in'ə kibo lə njekujənyamosi kadikare kakin ə, ulə'n'je noji nan'ti ki Luwə ki gorow kadi ki adi rə'ne nja kareba. Be ə ində'n ngangi kujənyamosi kadikare da'gi ki ra kulə me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi. Maji kadi ji ra kaji jagi jagi el. Kagilo kindəkumndoo'ti, nya ki te do njekunme'gi'ti ki me Kəki Kunmindi'ti, in nyakoji ki ra togi kulə dingəm me njekunme'gi'ti ki dokagilo'ti lə Kirisiti, kadi uwəi togi'de ba. Maji kadi j'uri kum'je ki do Jeju'ti, in ki j'ində kunme lə'je do'a'ti lo tunginn'ə'ti biti doboy'o'ti.

Kon ta'gi ki me'ti: Kandi me ta'ti: Kirisiti in tekido ki doboy'ti lə Luwə 1.1-3. Kirisiti utə malayka'gi ki njekeltakita Luwə'ti 1.4-4.13. Kirisiti in kibo lə njekujənyamosi kadikare ki rəta'ti 4.14-7.28. Kirisiti in nje ra mbunə'je'ti ki Luwə ojido kunmindi ki sigi 8.1-9.22. Kirisiti in njekujənyamosi kadikare ki asi nan berere. 9.23-10.39. Maji lə kunme kadi Kirisiti 11-12.

Kisikidɔtaa lə njekunme 13.1-19. Kelta ki Luwə ki kuwə ji nan 13.20-25.

Luwə elta de'gi ki takul Ngonn'ne

¹ Dɔkagilo'ti ki kete, Luwə elta ki kaw'je'gi nja banyi banyi, taa ki row'gi ki dangi dangi tɔ ki takul de'gi ki njekeltakita'a'ti. ² Ningə ki ngosine kin, dɔkagilo ki dɔboy'ti, Luwə el'je ta ki takul Ngonn'ne. In ki takul'ə ə Luwə ra'n dɔran ki dɔnangi ki nya'gi pəti ki me'ti, taa ad'a inbe nya'gi pəti tɔ. ³ Kunji ki əti ɓol lə Luwə oji rɔ'ne ki taga rɔ Ngonn'on'ti. Ningə taainan ki darɔ Baw'ne inbe ar njay njay. Kitakul ta li'ə ki aw ki tɔgi, ra adi nya'gi toi lo to'de'ti me dɔnangi'ti ne. Loki ar rɔ de'gi njay dɔ majel'gi'ti lə'de nga ningə, aw isi dojikɔl Luwə'ti ki nje tɔgi ki əti ɓol, me dɔran'ti*. ⁴ Be ə, Ngonn Luwə in kibo utə malayka'gi sanyi. Taa Luwə ad'a tɔ ki in dɔ'de'ti pəti tɔ.

Ngonn Luwə in dɔ malayka'gi'ti

⁵ Malayka madi kare ki Luwə el'ə ta dann mad'a'gi'ti ene:

In ngonn'm,

Adi m'in m'təl baw'i ɓone goto.

Taa, ta ki ene:

M'a m'in baw'a

ə in, a in ngonn'm kin, te ta'a'ti ki rɔ malayka'ti madi el ratata tɔ†.

⁶ Nan dɔkagilo'ti ki Luwə aw kadi ulə Ngonn'ne ki kareba me dɔnangi'ti ningə, el ene:

* **1:3** 1.3 Pa'gi 110.1 † **1:5** 1.5 Pa'gi 2.7; 2 Samiyel 7.14

Kadi malayka'gi læ'm pæti ɔsi mækæsi'de nanga non'a'ti.

⁷ Luwə elta ki ɔjido malayka'gi ene:
Malayka'gi rai kulə adi m'in to nəl'gi be,
taa to ndonn por'gi be tɔ‡.

⁸ Ningə ki ɔjido Ngonn'o, Luwə ene:
«In Luwə, a onbe ratata.
Nya ra ki dana in gɔl Konbe ki a on'n be do
de'gi'ti læ'i.

⁹ In nje ndigi nyara ki dana, ə nje mbæti nyara ki
go'ti el tɔ.
Be ə, in ki in Luwə, Luwə læ'i, mbæti dann ngar
mad'i'gi'ti,

Ur hu rɔnel do'i'ti§.»

¹⁰ Ningə təl el bay tɔ ene:
«In in Burəbe ə, lo kulə ngirə nya'gi'ti, ra
dɔnangi,
ningə dɔran in nyara ji'i tɔ.

¹¹ Nya'gi kin pæti a gotoi, nan in, a isi lo kisi'ti
ratata.
Dɔran ki dɔnangi a ngisi to ku be.

¹² A ko'de toki de a ko'n tuwə kam be,
oyo, a mbæli'de toki de a mbæl'n ku kam be.
Nan in, a mbæl el ratata.

Ningə a isi ki do'i taa, ki do bal'gi, ki do bal'gi*.»

¹³ Malayka madi kare ki Luwə el'ə ta dann
mad'a'gi'ti ene:

«Re isi dojikol'm'ti,
biti kadi m'təl njeban'gi læ'i nyakində nja'i'ti
ginn tɔg'i'ti goto.»

‡ **1:7** 1.7 6-7; Ndukun ki nja joo 32.43; Pa'gi 104.4 § **1:9** 1.9
8-9; Pa'gi 45.7-8 * **1:12** 1.12 10-12; Pa'gi 102.26-28

14 Ki ojido malayka'gi, in ndil'gi ki nje ra kulø kadi Luwø par. Luwø ulø'de kadi rai ki de'gi ki a aji'de.

2

Adi ji kidi ta ki Luwø el'je el

¹ Be ø, maji kadi nyando'gi ki j'ingøi kin, adi ji rai ji ndami el, re ji rai ji ndami ø, j'a ndømi row. ² Ji gær kadi ta ki ndøki malayka'gi rei eli kaw'je'gi in ta ki røta'ti*. Ningø de'gi pøti ki nje kaldø ndu kin num, nje tøl rø'de go'ti el num, Luwø adi'de kindøkøji ki maji kadi ingøi. ³ Toki røta'ti, j'inbe'gi kaa j'a n'ali kindøkøji lø Luwø kin el, re j'oyi ta kaji ki øti bol be kin to nya ki kare. Ta kaji kin, Burøbe Jeju inbe ø ilømbør'ø døkete. Ningø nje'gi ki oyi ta'a'ti, rei manyinaj'a adi'je, toki in ta ki røta'ti. ⁴ Luwø inbe ki dø'ne mannaji dø ta kel'de'ti kadi in ta ki røta'ti ki takul nyakøji'gi ki øti bol num, nya ra'gi ki de asi ra el num, ki mboli'gi ki ra ki row'gi ki dangi dangi num tø. Taa Luwø tøjø nya ki rangi bay, adi nje mannaji'gi kakin, kadikare'gi ki dangi dangi kigo Ndil Luwø, kigo ndigi'ti li'ø.

Jeju oyi tado de'gi ki donangi'ti ne pøti

⁵ J'isi j'elita døkagilo'ti ki sigi ki a re. Ningø døkagilo ki sigi kakin, in malayka'gi ø, Luwø a adi tøjø dø'ti el. ⁶ Makitu lø Luwø ene:
«In Luwø, nda de in ri ø kadi to me'i olo dø'a'ti
be wa?
Eke, ngonn de in ri kadi indø kum'i go'ø'ti wa?

* 2:2 2.2 10-12; Pa'gi 102.26-28

7 Ra'a adi malayka'gi in do'a'ti me ngonn dokagilo ki nden be,

Ningø ulø jøgi piti ki kōsikurø do'a'ti.

8 Ōsi kurø kadi onbe do nyakindø'gi'ti pøti†.»

Loki Luwø ulø nya'gi pøti ginn togi'ti læ de, nya madi kare ki inyø taga goto. Ningø ki ngosine kin, j'oo kadi onbe do nya'gi'ti pøti el bay. 9 Nan j'oo Jeju ki kete, malayka'gi utøi'ø tado dokagilo nden, kadi ki takul memaji læ Luwø, ki ad'a oy tado læ de'gi pøti. Ningø in tado kon ki koy ki Jeju ingø kin ø, Luwø ulø'n jøgi piti ki kōsikurø do'a'ti.

10 Toki røta'ti, Luwø in njera nya'gi pøti, taa nya'gi pøti in yan'a'gi to. Luwø tøl Jeju de ki asi nan berere'ti ki gorow kon'gi ki ingø, kadi de'gi ngayn ki tøli ngann'a'gi, indøi rø'de nan'ti si'ø do toji'ti li'ø to. Tado Jeju in nje kōrnon'de k'aw se'de kaji'ti. 11 Ningø Jeju ki nje tøl de'gi ki kasi nan berere'ti do majel'gi'ti læ'de, taa nje'gi ki tøli'de ki kar njay'ti ba pøti, Baw'de in kareba, adi in Luwø. Be ø, rø Jeju sol'ø el kadi bar'de ngannkon'ne'gi. 12 Jeju el Luwø ene:

«M'a m'elta ki øjidø'i ngannkon'm'gi,
Takum bulø de'gi'ti læ'i, m'a m'osi pa m'ulø'n
toji do'i'ti‡.»

13 Ningø el bay:

«M'a m'un me'm m'adi Luwø ba pøti, bay taa:
m'ra nya ki de'gi pøti ki Luwø adi'm'de, ki toi to
ngann'm'gi be§.»

14 Toki de'gi kakin awi ki darø ki mosi kakin ø, Jeju inbe kaa, tøl rø'ne de'ti ki røta'ti to

† 2:8 2.8 6-8; Pa'gi 8.5-7 ‡ 2:12 2.12 Pa'gi 22.23 § 2:13 2.13 Ejay 8.17

in be to. Nga ra be kadi ki takul koy'o, Su ki aw ki togi la koy ji'ne'ti, tel nya ki kare. ¹⁵ Jeju oy kadi taa de'gi ila'de taa to. De'gi ki dokagilo kisikidota la'de peti, sii to ber'gi me bol koy'ti. ¹⁶ Toki rota'ti, Jeju re kadi ra ki malayka'gi el, nan re kadi ra ki de'gi ki ginn koji'ti la *Abiraham. ¹⁷ In be e, me nya'gi'ti peti, maji kadi in to to ngannkon'ne'gi be, kadi tel kibo la njekujanyamosi kadikare'gi la'de ki oo kumtondoo la de'gi, taa in nje ra nya ki low'a'ti do kul'a'ti ki Luwa ad'a to. In e, a bor majel la de'gi num. ¹⁸ Oyo, Jeju inbe ki do'ne inge nya nan num, inge kon num to. Be e, ngosine kin, asi kadi a ra ki nje'gi ki nyanan'gi tei do'de'ti.

3

Jeju in kibo do Moji'ti

¹ Ngannkon'm'gi ki njekunme'gi, ingi ki Luwa bar'se nga kadi uwai nan do maji'gi'ti li'a ki in doran'ti, maji kadi uri kum'se ki do Jeju'ti. In e, Luwa ula to njekawkul'a adi'je, adi in kibo la njekujanyamosi kadikare'gi. In ki takul'a e, j'uni'n me'je, e j'isi j'elita do'ti taga takum de'gi'ti. ² Toki rota'ti, Luwa mbeti Jeju kadi in kibo la njekujanyamosi kadikare'gi. In nje ra nya ki low'a'ti ki ro Luwa'ti ki nje mbet'a, kadi ra kul'a kin, toki ndaki *Moji ra'n do nja'ne'ti me kul'a'gi'ti peti ki ra me Kay'ti la Luwa kin be to*. ³ Toki rota'ti, Jeju asi ta piti ki uta nya Moji sanyi toki ji gari kadi nje kind'a kay aw ki kosikura uta kay kin be. ⁴ Kay ki aw ki nje kind'a ne el goto.

* **3:2** 3.2 Kor Isirayel'gi 12.7

Nga ningə njera nya'gi pəti in Luwə. ⁵ Moji in nje ra nya ki low'ə'ti me kulə'gi'ti pəti ki ndəki ra me Kəy'ti lə Luwə. Nan k'in ə in ngon nje kulə kare. Kulə li'ə in kadi el de'gi ta əjido nya'gi ki Luwə a el me ndə'ti ki lo ti'ti. ⁶ Nan Kirisiti ra do nja'ne'ti, asi kadi j'uwə kul'ə to Ngonn lə Luwə, ki Luwə un'ə ində do kəy'ti lə'ne. J'in ə, j'in kəy'gi li'ə, re j'uwəi togi'je ba, taa ji rai ronel do nya kindəmedəti lə'je to.

Kərkon lə de'gi lə Luwə

⁷ Maji kadi uri mbi'se oyi do ta ki Ndil Luwə el:

Dəkagilo ki bone kin, re oyi ndu Luwə ningə,

⁸ ononyi'se kadi adi me'se ngan toki ndəki kaw'se'gi tanyi m'in ro kin be, dəkagilo'ti ki nanyi m'in me diləlo'ti.

⁹ Oyo in dəkagilo'ti ki kaw'se'gi indəi kadi'de sə'm ə nanyi m'in go bal'ti ki dəsə'ti ki m'ra nya'gi m'adi oyi ki kum'de kin.

¹⁰ In be ə, wongi ra'm ngayn ki ginn koji kin, Adi m'el m'ene, me'de nanyi ki lo ndəm ta row'ti. Lo kadi gəri nya ki m'nji m'nginə ro'de'ti goto.

¹¹ Be ə, me wongi'ti lə'm, m'un'n mindi'm m'ene:

A uri me be kərkon'ti ki m'nji m'ra tado lə'de kam el ratata†.

¹² Be ə, ngannkon'm'gi, maji kadi indəi kumkədi do ro'se'ti, kadi de madi kare dann'se'ti aw ki me ki majel eke me ngan ki kadi aw si'ə adi təl gidi'ne adi Luwə ki nje kisi kumngayira el.

¹³ Toki bone Luwə nanyi ki lo kel'se ta'ti bay kin,

† 3:11 3.11 7-11; Pa'gi 95.7-11

maji kadi uləi dingəm me nan'ti ki ndo'gi kare kare pəti, dəkagilo'ti ki isi oyi dō ndo bar bone bay kin. Rai be kadi majel ədi de kare dann'se'ti adi təl nje me ngan el. ¹⁴ Toki rōta'ti, j'in ki kində rō nan'ti ki Jeju Kirisiti. Nan k'in ə, kunme ki ndəki j'uni me'je j'adi'ə, ji təli njekunme'gi kin, kadi j'uwəi ba biti ta tōlta nya'gi'ti. ¹⁵ Makitu lə Luwə ene:

Dəkagilo'ti ki bone kin, re oyi ndu Luwə ə, ononyi'se kadi adi me'se ngan toki ndəki kaw'se'gi tanyi'n rō diləlo'ti kin be.

¹⁶ Ke nan'gi ə, oyi ndu Luwə ə təli tanyi rō diləlo'ti wa? In nje'gi ki Moji ərnon'de ə te se'de me be'ti ki Ejipiti inbe kin. ¹⁷ Eke nje'gi ki ra tō ə, wongi ra Luwə se'de bal dō sō wa? Wongi ra Luwə ki nje'gi ki rai majel ə ninn'de ra dōnan'ti bisiri bisiri diləlo'ti kin. ¹⁸ Eke nje ki ra tō ə, Luwə iw rō'ne kadi a uri be kərkon'ti el ratata wa? In nje ki mbeti kadi təli rō'de go'ə'ti kin‡. ¹⁹ J'oo kadi asi kur me be kərkon'ti lə Luwə el, tado mbeti kadi uni me'de adi'ə.

4

¹ Be ə, toki dəkagilo kunmindi kur me be kərkon'ti lə Luwə nanyi bay kin ə, maji kadi j'indəi kumkədi dō rō'je'ti kadi de madi kare nja'a nanyi gogi el. ² Tado j'in kaa, toki iləimbər Poyta ki maji adi kaw'je'gi inbe kin tō ə, iləimbər kin adi'je tō. Nan k'in ə, Poyta ki maji ki kaw'je'gi oyi kin, to to nya ki kare rō'de'ti, tado taai ki kunme el. ³ Ningə j'in ki j'uni me'je, j'a

‡ 3:18 3.18 16-18; Kər Isirayel'gi 14.1-35; Pa'gi 95.11

j'asi kadi j'uri me be karkon'ti kin, toki Makitu
 la Luwə el'n ene:

Me wongi'ti lə'm, m'iw rɔ'm m'ene:

A uri me be karkon'ti lə'm el ratata*.

Nga ningə, toki rɔta'ti, Luwə tɔta kulə lə'ne
 mayinu lo tunginn donangi'ti. ⁴ Toki rɔta'ti,
 makitu la Luwə elta ɔji'n dɔ ndɔ ki nja siri ene:
 «Luwə ɔr kon me ndɔ'ti ki nja siri dɔ kulə'gi'ti
 pɛti ki ra'de†.» ⁵ Makitu la Luwə el bay ene: «A
 uri me be karkon'ti lə'm ki m'nji m'ra tado la de
 kin el ratata‡.»

⁶ Nje'gi ki iləimbər Poyta ki maji adi'de kete,
 uni me'de dɔ ta'ti ki Luwə el'de el. Adi lo kadi
 a uri me be karkon'ti la Luwə kin goto. Re to
 be kaa, tarow to tagira bay kadi nje ki rangi a
 uri'ti. ⁷ In be ə, Luwə ində dɔ ndɔ ki rangi dana,
 bar'a ene: «Ndɔ ki bone». Luwə el ta'gi kin bal
 ngayn kete go ta'gi'ti ki kaw'je'gi mbeti ta'a'ti. El
 ta'gi kakin ki ta *Dabidi, me makitu Pa'gi'ti li'ə
 ki ndangi kete ene:

«Bone kin ə, oyi ndu Luwə ə,
 ononyi'se kadi adi me'se ngan,» toki m'el'n'se
 kete.

⁸ Toki rɔta'ti, re Jojuwe ɔr non Isirayel'gi aw
 se'de me be karkon'ti la Luwə ə, Luwə a elta la
 ndɔ karkon ki rangi gogi el nga§. ⁹ Be ə, ndɔ
 karkon ki rangi la de'gi la Luwə to non bay. A
 in ndɔ karkon ki tanan ki ndɔ ki nja siri ki Luwə
 ɔr'n kon kin be. ¹⁰ Tado de ki ur lo karkon'ti la
 Luwə ə, a ɔr kon dɔ kulə'ti lə'ne, toki Luwə ɔr'n
 kon dɔ kulə'ti lə'ne kin be tɔ. ¹¹ Be ə, maji kadi

* **4:3** 4.3 Pa'gi 95.11 † **4:4** 4.4 Lotum 2.2 ‡ **4:5** 4.5 Pa'gi
 95.7-8 § **4:8** 4.8 Ndukun ki nja joo 31.7; Jojuwe 22.4

j'indəi togi do ro'je'ti kadi j'uri me be korikon'ti kin. Adi j'indəi kumkədi do ro'je'ti kadi de madi kare dann'je'ti təl nje mbəti ta ki ta Luwə'ti adi osi toki kaw'je'gi osi kete kin be el nga.

¹² Ta lə Luwə in ta kisi kumngayira, aw ki togi ngayn to. Ta'a ati utə kiyəro ki ta kat'a in dow joo. Ta lə Luwə a ur ro'je'ti miriki miriki. A aw ɔdi dann ngarme'je ki ndil'je nu. Ningə ta ro'je'gi ki rəti ta nan, ki mbiti kaa aw ɔdi to. Kojitara'gi lə'je ki maji, ki ki majel ki mərta'gi ki do ngarme'je'ti kaa, ta lə Luwə te ki ginn'ə.

¹³ Nya kare ki mbunə nyakində'gi'ti lə Luwə ki iyə ro'ne takum'ə'ti goto. Nya'gi pəti naji ro'de takum'ə'ti ar njay njay. Ningə in non Luwə'ti to ə nan a ɔr ginn kulə ra'ne'gi.

Jeju in kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi

¹⁴ Adi j'uwəi kunme lə'je ki j'eli ta do'ti non de'gi'ti taga kin ba, tado, toki rəta'ti, j'awi ki kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki aw ki togi, ki ində dɔran gangi. Adi in Jeju Kirisiti ki Ngonn lə Luwə. ¹⁵ *Kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi lə'je kakin, asi gaki kadi ingə kon se'je do togi kasi'gi'ti el lə'je. Toki rəta'ti, inbe kaa, nanyi'ə me nya'gi'ti pəti to j'in be to. Nan k'in ə, in osi me majel'ti nja kare el. ¹⁶ Adi j'ɔti ndəkba ki non kumbər konbe'ti lə Luwə ki nje memaji, ki me ki tinyi kati. Lo kin'ti ə, Luwə a inyən go majel'gi lə'je ko num, taa memaji li'ə kaa a nanyi se'je num, kadi to ra se'je dəkagilo'ti ki me'je ge.

5

¹ Toki rəta'ti, kibo lə njekujənyamosi

kadikare'gi, kare kare pəti, Luwə ə mbəti'de dann de'gi'ti. Ningə Luwə ində'de kadi rai kulə lə'ne tado maji lə de'gi kakin. Kulə lə'de in kadi adi kadikare num, taa ujəi nyamosi kadikare adi Luwə tado majel'gi lə de'gi ki rai num tɔ. ² Kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi inbe ki dɔ'ne kaa, aw ki kasəl'gi lə'ne ngayn tɔ. Be tɔ ə, a asi kadi oo kumtondoo lə nje ki gəri el ə rai majel ki de'gi ki ndəmi tarow. ³ In tado kasəl'gi li'ə kakin ə, a ujə mosi kadikare adi Luwə tado majel'gi lə'ne inbe num, taa tado majel'gi lə de'gi num tɔ*. ⁴ Ra kulə to njekujənyamosi kadikare in kəsigonon, nan k'in ə de a ində rɔ'ne ki dɔ rɔ'ne tado k'ingə'n kəsigonon kin el. De a ingə kəsigonon kin ki takul bar ki Luwə bar'a taa. Nya kin ə ra, dəkagilo'ti ki bari'n *Aron.

⁵ Be tɔ ə, yan Kirisiti kaa to be tɔ. In inbe ə adi rɔ'ne tɔbar kadi n'təli'n kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki utə ndəgə'gi el. Nan ingə ji Luwə'ti ki el'ə ene:
«In ə, in ngonn'm,
Ulə ngirə bone, m'in m'təl Baw'i.»

⁶ Me Makitu'ti lə Luwə, loki rangi'ti, Luwə el bay ene:
«In njekujənyamosi kadikare ki a isi ratata,
To Melkisedeki be†.»

⁷ Dəkagilo'ti ki Jeju in dənangi'ti ne bay, elta ki Luwə ki row'gi ki dangi dangi, taa el si'ə ta nja banyi banyi ki sol dɔ, ki ndu'ne kibo taa ki mann non kum'ne'ti, Luwə ki asi kadi ta'a ta koy'ti‡.

* **5:3** 5.3 Lebitiki 9.7 † **5:6** 5.6 5-6; Pa'gi 2.7, 110.4 ‡ **5:7** 5.7
Mat 26.36-46; Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46

Ningə Luwə oo do ndu'ə tado kulə ki ulə do'ne ginn tog'ɔ'ti. ⁸ Toki rota'ti, In Ngonn Luwə inbe, nan ki gorow kon'gi'ti kin pəti, ndo kadi təl rɔ'ne go Luwə'ti. ⁹ Loki Jeju tɔlta kulə'gi pəti ki ra kadi ra nga ningə, Jeju təl row kaji ki a to ratata tado de'gi pəti ki nje təl rɔ'de go'ə'ti. ¹⁰ Toki rota'ti, Luwə ində kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi to Melkisedeki be.

Ndangi nan tado tusi row ki maji k'inyə kə el

¹¹ Nya'gi toi ngayn kadi j'eli do ta'ti kin, nan k'in ə, lo kadi j'or me'ə kadi ar njay do'se'ti adi gəri goto, tado ngan sese ngayn kadi in gəri me nya'gi kalangi. ¹² Toki rota'ti, dokagilo ki rai me ta'ti lə Luwə kin in ngayn nga, adi maji kadi təli njendo de'gi ndu Luwə nga. Nan biti bone kaa, in gei kadi de'gi ki rangi ə ndoi'se nya ojido ta lə Luwə ki ndoi lo kulə ngirə'ti nu inbe kin bay. Gei mba to ngann'gi ki kasi be bay um nyakuso lə ngatogi'gi ki tog'ɔ to'ti el. ¹³ De ki nanyi ki lo kanyi mba kon'ne'ti in ngonn ki kasi. Gər k'elta do nya'ti ki rota'ti el. ¹⁴ Nga ningə, nyakuso ki tog'ɔ to'ti in tado ngatogi'gi. Tado kigo kulə'gi'ti ki isi rai ki ndo'gi kare kare pəti me kisikidɔtaa'ti lə'de, asi kadi ɔri mbunə nya ki maji ki nya majel nan'ti.

6

¹ Tado nya kin ə, maji kadi ji rai do nya'gi'ti ki ndoki ji ndoi'de kete lo kulə ngirə'ti nu ojido Kirisiti par el nga. Nan ki ngosine kin, adi ji turi kum'je do nya'ti lə de'gi ki tog'i gangi. Adi ji təli ji rei kadi ndoi'je nya'gi ki lo kulə ngirə'ti adi in: tusi kinyəi gorow njiyə'gi ki majel ki a aw

se'je koy'ti ko, ² ki kunme kadi Luwə kin el nga to nyando'gi ki ojido batəm'gi ki dangi dangi, ki kində ji dɔ'ti, ki kində njekoy'gi taa lo koy'ti, ki takigangi ki biti ki non'ti lə Luwə. ³ J'a ji ndoi nan nya lə de'gi ki togi gangi nga, re Luwə adi'je tarow.

⁴ Adi j'uni to nyando, ta lə nje'gi ki teli osi me panjiyə'de'ti ki kete: kum'de in ki te ki takul kunji lə Luwə. Nanyi kadikare ki dɔran'ti oyi num, taa ingəi Ndil Luwə num tɔ. ⁵ Ndigi Poyta ki maji lə Luwə kadi in ta ki maji ngayn, taa gəri nya ki ojido togi'gi ki a rei nan'ti ki dokagilo ki Luwə a ulə'n ngirə konbe ki a re num tɔ. ⁶ Nan re in be kaa, teli osi me panjiyə'de'ti ki majel ki kete kin gogi. Ko de'gi kakin, lo kadi de a təl re se'de ki nja joo bay kadi inyəi gorow njiyə'de goto. Toki rɔta'ti, bəri Ngonn lə Luwə dɔ kagidəsi'ti toki rangi bay. Ningə uləi rɔsɔl dɔ'a'ti takum de'gi'ti.

⁷ Adi j'uni nyando ki dɔ lo ndɔɔ'ti, loki dɔnangi anyi mann ndi ki isi ədi ki dokagilo'gi pəti, ə te ki kandi ki maji adi nje'gi ki de'gi ndoi adi'de tɔ ningə, tɔji ki taga kadi Luwə njangi dɔ lo ndɔɔ kakin. ⁸ Nan re dɔnangi uwə tone'gi ki konn'gi yo ningə, in dɔnangi ki nda'a goto. Luwə a mann'a tɔlta dɔnangi kin in kadi uləi por dɔ'a'ti par.

⁹ Ngannkon'je'gi ki njendigi'gi lə'je, re j'elita kin be mindi kaa, ji gər me'je'ti maji kadi in, in dɔ row ki maji'ti. Dɔ row ki a te sese kaji'ti. ¹⁰ Toki rɔta'ti, Luwə in njera nya ki dana ki dokagilo'gi pəti. Adi me'ə a oyi dɔ nya ki maji'ti ki rai el. Rai ki njekunme madi'gi, ningə sii ta

ra'a'ti ne bay. Nya ra'gi ki maji ki isi rai kin toji kadi in ndigi Luwə. ¹¹ Nan ndigi lə'je in kadi de ki ra dann'se'ti uwə togi'ne ba, ə nanyi ki lo ra maji'ti toki sii rai kin biti ndo ki doboy'ti. Ningə a ingəi nya'gi pəti ki indəi me'se do'ti. ¹² Ji ndigi kadi teli nje yai'gi el. Nan kadi ndaji panjiyə nje'gi ki uni me'de adi Luwə ə ai ki koreme. Nje'gi kin ə, ingəi nya maji'gi ki Luwə un'n ndu'ne kadi n'adi'de.

Nyakində me do'ti ki rota'ti

¹³ Loki Luwə un ndu'ne adi Abiraham, dann go kunddu lə'ne kakin ki kiw ro me to'ne'ti inbe. Toki rota'ti, de ki rangi ki utə kadi iw ro'ne ki to'a goto. ¹⁴ Luwə ene: «M'a m'njangi do'i toki rota'ti, ə m'a m'adi ginn kawi'gi banyinan*.» ¹⁵ Abiraham ngəm go ndukun lə Luwə ki koreme. Be ə, ingə'n nya ki Luwə un ndu'ne ad'a. ¹⁶ Loki de'gi iwi ro'de ningə, iwi ro'de ki to de ki boi utə'de. Kiw ro kakin a toji kadi ta'gi ki n'eli in ta'gi ki rota'ti. Adi a ində gangi ta'gi ki ta'de asi nan do'ti el. ¹⁷ Ningə Luwə ge toji nje'gi ki a ingəi nya maji'gi ki un'n ndu'ne kakin ki taga ar njay bay, kadi ndukun'gi lə'ne a yəti el. Be ə, dann go kun mindi lə'ne ki kiw ro bay. ¹⁸ Kun mindi in ki kiw ro in nya'gi ki joo ki de a yəti'de el. Be ə me kun mindi'ti eke me kiw ro'gi'ti lə Luwə kin, a in ta'gi ki ngom el ratata, adi ta'gi kin ulə dingəm me'je'ti ngayn, j'ingi ki j'inyəi nya'gi pəti kadi j'uwəi nya kindəmedoti, ki adi'je kin ba. ¹⁹ Nyakində me do'ti kin ra adi kisikidotaa lə'je to to kəy ki kində do mbal'ti be.

* **6:14** 6.14 Lotum 22.16-17

In nya ki de a tadi do'ti el num, taa in nya ki ngan num to, ningə ində ku gangi loki me Kəy'ti lə Luwə ki to dɔran'ti gangi, ə ur me lo'ti ki ar njay njay njay utə mad'a'gi. ²⁰ In lo kin ə, Jeju ur'ti kete non'ti ge to nje te tarow non'ti ge. Jeju təl kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki ratata to Melkisedeki be.

7

Melkisedeki njekujənyamosi kadikare

¹ Melkisedeki kakin in ngar ki bebo Salem'ti, taa in njekujənyamosi kadikare lə Luwə ki in do nya'gi'ti pəti. In ə ingə Abiraham loki təl lo tətə rɔ'ti ki tətə ngar'gi, ə njangi do'a to. ² In ə, Abiraham ad'a ki kare me nya ki do'gi'ti, me nya'gi'ti pəti ki təl'n ta rɔ'ti. Ki dəkete, kər me to ki nan Melkisedeki in «ngar ki njera nya ki dana». Bay taa, Melkisedeki in ngar ki bebo Salem'ti to, kər me to kakin nan: «Ngar ki nje lapiya*.» ³ Makitu lə Luwə elta lə baw Melkisedeki eke ta lə kon'a el, num taa elta lə ginn kaw'gi el num to. Bay taa, elta do koj'o'ti eke do koy'o'ti el ratata num to. Tanan ki Ngonn lə Luwə, ningə in njekujənyamosi kadikare ki a isi ki dəkagilo'gi pəti.

⁴ In gəri maji kadi Melkisedeki in de ki nda'a in ngayn. Be ə, kaw'je Abiraham inbe kaa, ad'a ki kare me ki do'gi'ti, me nya'gi'ti pəti ki təl'n lo rɔ'ti†. ⁵ Nan de'gi ki ginn koji'ti lə *Lebi, ki sii rai kulə kujənyamosi kadikare, to'gi isi do'de'ti, kigo ndukun'ti lə Moji, kadi taai ki

* **7:2** 7.2 1-2; Lotum 14.17-20 † **7:4** 7.4 KNK 2.29

kare me ki dɔgi'ti me nya'gi'ti pəti ki ingəi ji ngann Isirayel'ti adi in ngannkon'de'gi, ki in ginn kaw'ti lə Abiraham. ⁶ Melkisedeki in ginn koji'ti lə Lebi el, nan Abiraham ad'a nya kare me ki dɔgi'ti me nya'gi pəti ki ingə. Adi Melkisedeki njangi dɔ Abiraham ki Luwə un ndu'ne ad'a. ⁷ Ningə toki rɔta'ti, ngatɔgi ə a njangi dɔ ngonn ki du. ⁸ Ginn kaw'gi lə Lebi ki nje taa ki kare me ki dɔgi'ti, me nya maji'gi'ti ji ndəgi Isirayel'gi'ti, in de'gi ki a oyi. Nan ki ɔjido Melkisedeki, Makitu lə Luwə el kadi in, isi kumngayira. ⁹ Ki dɔboy'ti, ta ki kadi j'eli ənn: dɔkagilo'ti ki Abiraham adi ki kare me ki dɔgi'ti me nyakingə'ne'gi'ti pəti kin, Lebi ki ginn kaw'a'gi in nje taa ki kare me ki dɔgi'ti me nya'gi'ti pəti kin kaa, adi tɔ. ¹⁰ Toki rɔta'ti, dɔkagilo'ti ki Melkisedeki ingə'n Abiraham kin, oji Lebi el bay, nan k'in ə, in mosi kaw'ne Abiraham'ti nga.

¹¹ Me ndukun'ti lə ngann Isirayel'gi, in de'gi ki ginn koji'ti lə Lebi ə maji kadi de'gi mbəti'de adi rai kulə kujənyamosi kadikare'gi. In njekujənyamosi kadikare'gi to Aron be. Nan row ra kulə kujənyamosi kadikare lə'de to asi nan berere el. Re in be el ə, de a sangi njekujənyamosi kadikare ki rangi to Melkisedeki be bay el nga. ¹² Nga ningə, re row ra kulə kujənyamosi kadikare ki ginn kaw'ti lə Lebi yəti ningə, in go'ti kadi ndukun kaa yəti tɔ. ¹³ Ningə Burəbe lə'je ki ta'gi kin ɔjido'a, in ginn kaw'ti lə Lebi el, nan in ginn kaw'ti ki rangi. Ningə ginn kaw'ti kin, de madi ki ra kulə to njekujənyamosi kadikare dɔ ringiri lo'ti goto. ¹⁴ De'gi pəti gəri

kadi oji Burəbe lə'je ginn koji'ti lə Juda. Ningə ki ojidə ginn koji kin, Moji elta madi də'ti el, loki elta ki ojidə njekujənyamosi kadikare'gi.

Njekujənyamosi kadikare ki rangi ki tanan ki Melkisedeki

¹⁵ Ngəsine nya'gi toi ar njay nga. Njekujənyamosi kadikare ki rangi ki in ginn koji'ti lə Lebi el, ki to to Melkisedeki be re. ¹⁶ In təl njekujənyamosi kadikare ki gorow lə ndukun kigo koji ki darə'ti el, nan kigo təgi kisikidətaa'ti ki a to ratata. ¹⁷ Toki rəta'ti, Makitu lə Luwə el ene:

«In njekujənyamosi kadikare ki ratata,
toki ndə ki Melkisedeki isi'n be.»

¹⁸ Be ə, kunndu'gi ki kete, in ki buji kə tado təg'ə goto, taa nda'a kaa goto tə. ¹⁹ Ndukun'gi lə Moji asi kadi rai adi de'gi asi nan berere takum Luwə'ti el. Nga ningə nya kindəmedəti ki maji utə ndukun'gi lə Moji in ki kadi'je. Ningə ki takul'ə j'asi kadi ji re ki rə Luwə'ti. ²⁰ Nya ki rangi bay, nya'gi kin pəti rai nya ki takul kiw rə lə Luwə. Nan ndəgə'gi tei njekujənyamosi kadikare ki kanji kun mindi lə Luwə. ²¹ Nan ki ojidə Jeju, Luwə iw rə'ne, loki el ene:

«M'in Burəbe m'a m'iw rə'm m'a m'ɣəti
mindi'm el,

nan m'a m'el m'ene:
in njekujənyamosi kadikare ki ratata.»

²² Be ə, ki row kiw rə lə Luwə kin, ji tinyi me'je kati kadi j'ingəi kunmindi ki sigi ki maji utə in ki kete kin sanyi ki takul Jeju.

‡ 7:21 7.21 5.6; Pa'gi 110.4

²³ Nya ki rangi bay, njekujənyamosi kadikare ki ginn koji'ti lə Lebi banyinan. Nan k'in ə, koy tol'de taa taa adi lo kadi rai kulə kujənyamosi kadikare kin ratata goto. ²⁴ Nan Jeju in nje kisi ratata, ningə kulə kujənyamosi kadikare li'ə a toki non'ne'ti tɔ. ²⁵ In be ə, Jeju asi kadi kaji ki ratata de'gi ki nje re ki rɔ Luwə'ti ki takul'ə. Toki rɔta'ti, in nje koy el adi a elta ki Luwə ki dɔkagilo'gi pəti tado lə'de.

²⁶ Jeju in kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki maji kadi j'ingəi. In ar njay num, ra nya ki majel nja kare el num, taa Luwə ɔs'ɔ ngərəngi kadi njeramajel'gi'ti num tɔ. Ningə, un'ə ində adi isi ngərəngi dɔran'ti nu, dɔ nya'gi'ti pəti. ²⁷ Jeju to to ndəgi kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi kam el, adi in nya ki nda'a goto rɔ'a'ti kadi ujə nya mosi ki ndɔ'gi kare kare'gi pəti ki kadi Luwə inyən go majel'gi lə'ne inbe num, taa kadi inyən go majel'gi lə bulə de'gi pəti kɔ tɔ. Jeju ujə nya mosi kadikare nja kareba par ə asi naki. Adi in kadikare darɔ'a inbe ki adi dɔ kagidəsi'ti kin. ²⁸ Tado ndukun lə Moji ində ji'ne dɔ de'gi'ti madi ki kulə ra'de asi nan el, to njekujənyamosi kadikare'gi kibo. Nga ningə kiw rɔ lə Luwə ki re go ndukun'ti, ində ji'ne dɔ Ngonn'o'ti to kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi, in ki asi nan biti ki non'ti.

8

Jeju in njekujənyamosi kadikare kibo

¹ Ta ki bo utə ki kadi j'eli dɔ ta'ti kin ə to kin: J'awi ki kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki be

kin non, ki isi me dōran'ti, dōjikol lo kisi Konbe'ti lə Luwə, ki nje tōgi ki əti bōl*. ² Isi nje ra kulə lə'ne adi Luwə me lo'ti ki ar njay, ki me *kəyku ki rōta'ti ki Burəbe inbe ə ra um in de ə ra el.

³ Kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi, kare kare pəti, kulə lə'de in kadi adi nya'gi Luwə num, rei ki kadikare mosi'gi num tō. Be tō ə, in gorow'ə'ti kadi Jeju kaa, aw ki nya kadi adi kadikare'ti tō. ⁴ Toki rōta'ti, re Jeju in dōnangi'ti ne ningə, a in njekujənyamosi kadikare el, tado njekujənyamosi kadikare'gi ki isi rai kulə kin kigo ndukun'ti lə Moji, sii dōnangi'ti ne ə binəm nga. ⁵ *Njekujənyamosi kadikare'gi kakin, isi ra kulə me kəyku'ti lə Luwə. Nan kəy kin in ndil nya par ki rōta'ti ki to dōran'ti. Toki rōta'ti, loki Moji ulə ngirə kadi ra kəyku lə Luwə, Luwə el'ə ene: «Ur mbi maji oo'n dō ta ki m'a m'el'i kam: maji kadi ra kəyku lə Luwə kin toki ndōki m'oj'i dō mbal'ti†.» ⁶ Nan ngəsine, Jeju aw ki kulə ki nda'a in ngayn utə kulə lə njekujənyamosi kadikare'gi. Adi in ə, in nje ra mbunə lo'ti tado kunmindī ki maji utə, ki ngirə in ki kində dō kunndu'ti ki maji utə tō.

Kunmindī ki kōko ki ki sigi

⁷ Re kunmindī ki kete asi kadi tōlta'ne ndaki nga ə‡, Luwə a aw ki ndoo kində kunmindī ki rangi ki njajoo el nga. ⁸ Nan, Luwə kol ki de'gi lə'ne tado majel'gi ki rai, ene:
Oyi ndō'gi a rei non,
ki m'a m'un mindi'm ki sigi,

* **8:1** 8.1 Pa'gi 110.1 † **8:5** 8.5 Tekitaga 25.40 ‡ **8:7** 8.7 Tekitaga 24.3-8

ki de'gi ki Isirayel'ti num,
ki de'gi ki Jude'ti num to.

⁹ Kunmindi kin, a to to kunmindi,
ki ndoki m'un ki kaw'de'gi el,
ndoki m'uwə'n ji'de
kadi m'te'n se'de donangi Ejipiti'ti ki taga kin.
Lo kadi rai do nja'de'ti sə'm me kunmindi'ti kin
goto.

Be ə, m'in Burəbe, m'a m'təl gidi'm madi'de to.

¹⁰ Burəbe ene:

Kunmindi ki m'a m'un madi
de'gi ki Isirayel'ti go ndo'gi'ti kin ə to kin:
M'a m'adi'de nyagər
kadi gəri ndukun'gi lə'm,
M'a m'ndangi ndukun'gi kakin ngarme'de'ti.
M'a m'in Luwə lə'de,
ə a in de'gi lə'm to.

¹¹ De madi kare ki a aw
ndo'de ki me be'ti lə'ne,
eke ngonkon'ne kadi gəri'm goto,
tado de'gi pəti,
ulə ngirə do de'gi ki togi'ti biti te'n do ngann'gi
ki du'ti,
a gəri m'in.

¹² M'a m'inyə go ra go'ti el'gi lə'de ko,
me'm a oyi do majel'gi'ti lə'de ratataŞ.

¹³ Loki Luwə elta do kunmindi ki sigi'ti ningə,
in kin oji kadi təl in ki kete to nya ki kəko'ti.
Ningə j'in pəti ji gəri kadi re nya to kəki ningə
nanyi ngayn el kadi a goto.

9

Row kosi məkəsi nanga non Luwə'ti ki kete

¹ Kunmindi ki kete kaa, aw ki ndukun'gi ki toji de'gi gorow gosi Luwə, eke aw ki lo kəy ki donangi'ti ne to. ² *Kəyku lə Luwə ki gangi me'ə joo in ki ra. Me kəy'ti ki dəkete, ki bari'ə lo ki ar njay, lo kində lambi ki baji'ə in siri isi me'ti. Taa, tabilə ki mapa kadikare ki kadi Luwə in do'ti, isi'ti non to. ³ Ningə kəy ki nja joo ki ku gangi lo ra ta'ti, in lo ki bari'ə Lo ki ar njay njay njay utə ndəgi lo'gi. ⁴ Lo kin'ti ə buki nduji kagi'ti ə iləi por do'ti adi on ningə bany'a əti mbin in ki k'ilə nya'ti ki ra ki ɔr. Sanduki kunmindi ki gidə in ki ra ki ɔr in'ti. Me sanduki'ti kakin ə, ku madi ki nyakuso ki bari'ə mann rosi me'ə in səm'ti. Ku kakin gidə in ki ra ki ɔr to. Ə kagi tosi lə Aron ki ndəki uwə mbi'ne in me'ti to. Ningə bar mbal'gi ki ndangi ta'gi ki ojido kunmindi'gi in me'ti to. ⁵ Do sanduki'ti kakin ə, toli kagi'gi joo ki toi to *Malayka'gi ki bari'de eyina seruben'gi, ki ai ki kosisonn ngayn indəi'de do'ti. Malayka'gi kakin naji bagi'de do lo siyə mosi kadikare ki oji go k'inyə go majel'gi lə de'gi ko. Nan k'in ə, in dəkagilo ki kadi de ɔr'n ginn ta'gi kin pəti el bay.

⁶ Kəyku kakin in ki gangi lo joo. Njekujənyamosi kadikare'gi uri me kəy'ti ki dəkete ki ndo'gi kare kare pəti tado ra kulə lə'de*. ⁷ Nan me kəy'ti ki nja joo, kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki kar'ne ba par ə, a ur'ti nja kare me bal'ti ki kare. Lo kin'ti ə a re ki mosi da kadi adi kadikare'ti Luwə kadi

* 9:6 9.6 Kər Isirayel'gi 18.2-6

inyə'n go majel'gi læ njekujənyamosi kadikare kibo inbe kin kə num, ta nya ndəgi bulə de'gi ki rai kigo me ndigi'ti læ'de el num tɔ†. ⁸ Ndil Luwə ki ndo'je ki takul nya'gi kin kadi dəkagilo'gi pəti ki me kəyku læ Luwə ki dəkete kin to'n ba bay ningə, takəy kur me lo'ti ki ar njay njay njay utə mad'a'gi kin in ki te el bay. ⁹ Nyakɔji'gi kin in ndil nya'gi ki dəkagilo'ti ki bone. Kər me'ə nan: kadikare'gi ki nya mosi'gi ki j'isi j'adi Luwə kin asi kadi rai adi me de ki nje ra kulə kadi Luwə ki asi nan berere el. ¹⁰ Toki rɔta'ti, nya'gi kin in ndukun'gi ki ɔjido nyakusɔ eke nya kanyi ki kuji nyara'gi ki ɔjido togɔ ji ki mann par. Nya'gi kin in kuji nyara læ de'gi ki dənangi'ti ne. Nda'de to'ti tado dəkagilo ki nden be par, biti dəkagilo'ti ki Luwə a ində'n ginn ndukun'gi ki sigi.

Kirisiti adi rɔ'ne kadikare'ti

¹¹ Nan Kirisiti re to kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi kadi adi'je nya maji'gi ki toi ne nga. Kirisiti ur me kəyku'ti kibo ngayn num, asi nan berere num tɔ. In kəyku ki de'gi ə rai ki ji'de el num, taa in kəy ki goto dənangi'ti ne num tɔ. ¹² Kirisiti ur me kəy'ti ki ar njay njay njay utə mad'a'gi kakin nja kareba par. Ur me kəy'ti kakin ki mosi bal binyə eke ki mosi ngann mangi'gi el, nan ki mosi'ne inbe. In ki row kin ə, Kirisiti ugə'n do'je nja kareba par ratata do majel'gi'ti. ¹³ Toki rɔta'ti, kigo nyajibəlbə'ti, de'gi a toli bal binyə'gi ki ngann mangi'gi, ə a siyəi mosi'de'gi ki bu ngonn kon mangi ki kulə por do'ti do de'gi'ti ki rai majel‡. Rai nya'gi kin

† **9:7** 9.7 Lebitiki 16.2-34 ‡ **9:13** 9.13 Lebitiki 16.14-16; Kər Isirayel'gi

be kadi de'gi kakin teli ki kar njay gogi kigo nyajibelbe'ti. ¹⁴ Re nya kin in ki rota'ti kadi mosi da'gi awi ki togi ningə, mosi Kirisiti, tog'o a utə mosi da'gi sanyi ngayn bay. Nan Kirisiti inbe un ro'ne adi Luwə to nya kadikare ki ar njay ki togi lə Ndil Luwə ki nje kisi ratata. Mos'o kakin a togi ngarme'je adi ar njay kadi ji ra nya'gi ki majel ki a aw se'je koy'ti el. Nga ningə, j'a j'asi kadi j'a ra kulə j'adi Luwə ki nje kisi kumngayira ba.

Kunmindi ki sigi me mosi'ti

¹⁵ Be ə, Kirisiti in nje ra mbunə de'gi'ti ki Luwə ki row kunmindi ki sigi. Tado kadi nje'gi ki Luwə bar'de ingəi nya nduwə ki a to ratata ki Luwə un ndu'ne adi'de. Nya kin a ra nya, tado Kirisiti oy ningə mos'o taa de'gi ilə'de taa ta nya'gi'ti ki majel ki isi rai nya dokagilo'ti ki in ginn togi'ti lə ndukun ki kete.

¹⁶ J'ingəi kadi re de ra makitu kunmindi ki ojido lowə nya nduwə tor'ne'ti ningə, maji kadi de'ə kakin a oy bay taa, noj'o'gi a lowəi nan nya nduwə. ¹⁷ Toki rota'ti, re de in ki do'ne taa bay ə, nda makitu kunmindi ki ojido nya nduwə goto. Loki de'ə kakin oy nga ningə nda'a to. ¹⁸ Be tə ə, kunmindi ki kete ka, lo kadi aw ki togi ra kulə kete goto non mosi'ti ki anyi. ¹⁹ Loki Moji or me ndukun'gi pəti toki ndangi'n me makitu'gi'ti ki mi non bulə de'gi ki Isirayel'ti pəti ningə, un mosi ngann mangi'gi ki mosi bal bati'gi ki pote'de ki mann ji'ne'ti. Ningə un baji kagi madi ki ul njuki ki əti maji ngayn ki bari'ə nan ijopi. Baji kagi kakin in ki bir ginn'ə ki ku ki rai ki bin bati'gi adi səl ləm ləm ə kər njir njir

tə. Ningə kagi kakin ə, ulə me mosi'ti ə siyə də makitu'gi'ti ki ndangi ndukun'gi me'ti num taa də bulə de'gi'ti num tə. ²⁰ Dəkagilo siyə mosi'ti, Moji ene: «In kin in mosi Kunmindi ki Luwə un ndu'ne də'ti adi'se, kadi təli rə'se go'tiŞ.» ²¹ Be tə ə, siyə'n mosi kakin də kəyku'ti lə Luwə ki də nyara kulə'gi'ti pəti ki me'ti tə. ²² Toki rəta'ti, kigo ndukun'ti, nya'gi pəti nje ki nanyi in boi el, a təli'de ki k'ar njay'ti ki takul mosi par. Ningə ki kanji mosi ki siyə, k'inyə go majel'gi a goto tə.

Kun rə kadi lə Kirisiti ər majel'gi kə

²³ Nya'gi ki taainan ki nya'gi ki rəta'ti ki dərən'ti pəti maji kadi in ki təl'de ki k'ar njay'ti ki row kin. Ningə ki əjido nya'gi ki rəta'ti ki me dərən'ti inbe kaa, gei nya kadikare mosi ki maji utə mosi da'gi sanyi. ²⁴ Toki rəta'ti, Kirisiti ur me kəyku'ti lə Luwə ki de'gi rai ki ji'de el ki in ndil nya ki rəta'ti ki me dərən'ti. Nan in aw me dərən'ti, əji rə'ne takum Luwə'ti, isi el si'ə ta tado lə'je. ²⁵ Jeju aw me dərən'ti kadi adi rə'ne kadikare'ti Luwə nja banyi banyi el. Nan kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ur me kəy'ti ki ar njay njay njay utə mad'a'gi kakin ki bal'gi kare kare pəti, ki mosi da'gi. ²⁶ Re in be el ə, Kirisiti a ingə kon nja banyi banyi lo kulə ngirə dərən ki dənangi'ti nu. Nan toki rəta'ti, Kirisiti re nja kareba dəkagilo ki dəboy'ti, kadi bər majel kə, ki takul darə'a ki un adi Luwə nya mosi'ti. ²⁷ Ningə in ki kində də'a dana kete, kadi de ki ra ra a oy nja kare par, ningə go koy'o'ti, Luwə a gangi ta də'a'ti. ²⁸ Be tə a, Kirisiti adi rə'ne nja kareba

par, kadi bər majel læ bulə de'gi. Ningə a oji rə'ne ki nja joo bay, nan k'in ə, in tado bər majel el nga, nan kadi aji nje'gi ki isi nginəi ndo təl'ə.

10

Kirisiti adi rə'ne nya mosi'ti nja kareba par

¹ Ndukun'gi læ Moji in ndil nya'gi ki rəta'ti ki a rei, um in daro nya'gi inbe el. Be ə, lo kadi ari de'gi ki isi rei rə Luwə'ti njay goto. Re ujəi nya mosi kadikare ki bal'gi kare kare pəti ka lowə goto. ² Re in be el ə, nje'gi ki isi ujəi nyamosi kadikare adi Luwə gosi'ə kin, Luwə a ar'de njay do majel'gi læ'de ko pəti nja kareba par. Lo kadi me'de a olo do majel'gi'ti læ'de gogi bay a goto. Ningə ginn kujənyamosi kadikare kaa, a gangi to. ³ Nan toki rəta'ti, ki row kujənyamosi inbe kin ə, me de'gi olo'n do majel'gi'ti læ'de bal'gi kare kare pəti. ⁴ Tado mosi ngann mangi'gi ki mosi bal binyə'gi asi kadi bər majel'gi ko el.

⁵ In be ə, loki Kirisiti isi re me donangi'ti, el Luwə ene:

«In ge nyamosi el num, kadikare el num to, nan uwə daro'm.

⁶ In ra rənel do kujənyamosi kadikare'gi ki on row raki el num, taa kujənyamosi kadikare'gi tado bər majel n'eli el num to.

⁷ Ningə m'el m'ene:

Oo Luwə m'in ne, m're donangi'ti kadi m'ra ndigi læ'i,
Toki ndangi me makitu'ti ki kar njay oji'n do'm*.»

* **10:7** 10.7 5-7; Pa'gi 40.7-9

⁸ Ta ki dokete ki Kirisiti el ə to kin: «Ndoki kete in ge kujənyamosi kadikare'gi el num, kadikare'gi el num, kujənyamosi kadikare'gi ki on row raki el num, taa kujənyamosi kadikare'gi tado bər majel'gi el num to, nya'gi kin pəti nəli nu el». Nga kin ə, kujənyamosi kadikare'gi kin pəti, in ki ra'de kigo ta'gi'ti ki in ki ndangi kigo ndukun'ti. ⁹ Kirisiti təl el bay ene: «Oo, m're donangi'ti kadi m'ra go ndigi lə'i». Kirisiti buji nya mosi'gi ki kete, ə un rə'ne to nya mosi ki sigi ində tor'ti. ¹⁰ Jeju Kirisiti ra nya ki Luwə ndigi. Be ə, adi darə'ne nya mosi'ti, nja kareba par, kadi taa'n'je ilə'je taa do majel'ti.

¹¹ Ningə njekujənyamosi kadikare'gi kare kare pəti, awi ki nja'de taa, ndo kare kare pəti tado ra kulə lə'de non Luwə'ti. Adi kadikare nya mosi ki kare inbe kin ki dokagilo'gi pəti. Nan nya mosi kin asi bər majel'gi lə de'gi el ratata†. ¹² Nan Kirisiti, adi rə'ne nya mosi'ti nja kareba par tado bər majel'gi, ə aw isi dojikol Luwə'ti ki non'ne'ti. ¹³ Ngosine ki isi dojikol Luwə'ti, biti kadi Luwə təl njeban'gi lə'i nyakində nja'i'ti ginn togi'ti be. ¹⁴ Be ə, ki takul nya mosi ki kare inbe kin, təl'n de'gi ki ar'de njay do majel'ti ki kasi nan berere'ti ratata.

¹⁵ Ndil Luwə ka mannaj'a ar njay to, ningə ta ki dokete ki el ə to kin:

¹⁶ «Burəbe ene:

Kunmindi ki m'a m'un se'de,

Go ndo'gi'ti kin ə to kin:

M'a m'ində ndukun'gi lə'm do ngarme'de'ti,

M'a m'ndangi'de me'de'ti, me mərta'gi'ti lə'de.»

† 10:11 10.11 Tekitaga 29.38

17 Ningə təl el bay ene:

«M'a m'adi me'm olo dɔ majel'gi'ti lə'de el num, taa dɔ kulə ra'de'gi'ti ki gorow'ə'ti el num tɔ‡.»

18 Nga ningə loki majel'gi in ki k'inyə go kɔ, nda'a nya mosi ki kadi de a ra bay taa a bɔr'n majel goto.

Ji rei ndəkba ki rɔ Luwə'ti

19 Be ə, ngannkon'm'gi, ji gər kadi tarow in ki te non'je'ti kadi j'uri loki ar njay njay njay'ti utə mad'a'gi ki takul mosi Jeju Kirisiti ki anyi. 20 Te tarow ki sigi ki a to ratata ki takul ku gangi lo ki ində gangi, adi in darɔ'a inbe ki adi nya mosi'ti dɔ kagidəsi'ti. 21 J'awi ki kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi ki in ki kində dɔ Kəy'ti lə Luwə.

22 Adi ji rei ndəkba ki rɔ Luwə'ti ki me ki rɔta'ti, ki kunme, ki tadi el, ki me ki ar njay ki uwə'je ki ta el, ki darɔ ki togi ki mann ki ar njay. 23 Adi ji nanyi dɔ nya kindəmedɔti ki j'isi j'iləi mbər'ə kin ngan, tado nya'gi ki Luwə un ndu'ne kadi n'ra n'adi'je, a ra tado in nje ra nya ki low'ə'ti.

24 Adi j'indəi kum'je go nan'ti yo ge ki ne ge, ki gorow kulə dingəm me nan'ti kadi ji ndiginan num, ji rai nya'gi ki maji num tɔ. 25 Adi j'inyəi ta re lo kawnan'gi'ti lə'je el toki nje ki nan'gi isi rai be kin. Nan adi j'uləi dingəm me nan'ti yo ge ki ne ge, tado toki oyi, ndɔ re lə Burəbe in ndəkba.

26 Ji gər ta ki rɔta'ti ə binəm. Ningə, go gər ta ki rɔta'ti kin ə, ji ra majel kigo me ndigi'ti lə'je ə, kadikare mosi ki rangi ki a bɔr majel'gi lə'je goto nga. 27 Nya kareba ki nanyi tado lə'je, in nginə ki rɔ dadi par par takigangi lə Luwə ki por ki əti bol

‡ 10:17 10.17 Jeremi 31.33-34

ki a on nje mbət'ə'gi. ²⁸ Re de madi mbəti kadi təl rɔ'ne go ndukun'gi'ti ki Moji ndangi ə, a ingə koy ki kanji k'oo kumtondoo, re de'gi joo eke mutə manyinaji dɔ mbəti təl rɔ go ndukun'gi'ti li'ə kin. ²⁹ Toki rɔta'ti, de ki kidi Ngonn lə Luwə ə, a ingə kində koji ki ngan ngayn bay. Nya ki ra kin ɔji kadi ilə koji dɔ mosi kunmindi ki ar'a njay. Taji Ndil Luwə ki ra'je adi ji gər memaji li'ə. ³⁰ Toki rɔta'ti, ji gər Luwə ki ene:

«M'in ə, m'in nje dal ban num, taa nje kadi nya de ki ra ra kigo kulə ra'a'ti num tɔ!

«Taa ilə dɔ'ti bay ene:

Burəbe a gangi ta dɔ de'gi'ti lə'neŋ.»

³¹ In nya ki əti bol ngayn kadi de osi me takigangi'ti lə Luwə ki nje koy el.

³² Adi me'se olo dɔ nya'ti ki ra nya kete, dɔkagilo'ti ki ingəi lo kunji lə Luwə. Kalangi ba go'ti par ə, ingəi kon ngayn, nan k'in ə uwəi tɔgi'se ba ta rɔ'ti kibo kin. ³³ Nje ki nan'gi dann'se'ti, de'gi taji'de ge adi'de kon ge takum bulə de'gi'ti. Ningə nje ki nungi in ndəkba kadi osi ginn nje'gi ki isi ingəi ko kon'gi kin. ³⁴ Toki rɔta'ti, ingəi kon ki nje'gi ki in kəy dangay'ti. Taa ndigi ki ronel kadi de'gi taai nya maji'gi lə'se dɔ tɔgi'ti, tado in gəri kadi awi ki nya'gi ki Luwə un mindi'ne kadi n'ra n'adi'se, ki nya'gi ki nda'de utə nya maji'gi lə'se, taa a toi ratata tɔ. ³⁵ Ononyi'se kadi inyəi ta kunme lə'se, tado ki gorow kunme kin, a ingəi nyakugə goji kibo ngayn. ³⁶ Maji kadi nanyi ki lo kuwətɔgiba'ti,

kadi rai nya ki Luwə ndigi ə ingəi nya ki un'n ndu'ne kadi n'a n'ra.

³⁷ Toki rəta'ti, makitu lə Luwə el ene:

«Dokagilo ki goji ngayn'ti, nanyi ngayn el nga, nje re a re toki rəta'ti, a ɔr ndo awi'n kete el.

³⁸ Ningə, Luwə ene, de ki njera nya ki dana ta kum'ne'ti,

a isi ki do'ne taa ki takul kunme.

Nan re təl gogi me majel'ti ə, rə'm a nəl'm si'ə el*».

³⁹ Nan, j'in dann'de'gi'ti ki nje təl gogi ki tado nanyi kə el. Nan j'in mbunə nje'gi'ti ki uni me'de, ə in do row kaji'ti kin.

11

Ta do kunme'ti lə kaw'gi Isirayel'gi

¹ Tado kunme kadi Luwə, in gorow k'ingə nya ki de ində me'ne do'ti, taa in nya ki ra adi de tinyi me'ne kati do nya'gi ki rəta'ti ki oo ki kum'ne el.

² In ki takul kunme lə'de ə, kaw'je'gi ki kete, me Luwə nəl'ə do'de'ti.

³ Ki takul kunme ə, ji gəri'n kadi dɔran ki dɔnangi ki nya'gi ki me'ti, Luwə ra'de ki ta ki ta'ne'ti. Be ə, Luwə ra nya'gi ki j'oo'de, ki takul nya'gi ki j'oo'de el. ⁴ Ki takul kunme ə, Abel adi'n kadikare Luwə. Kadikare li'ə maji utə yan Kanyi. Ki takul kunme lə Abel ə, Luwə ndigi'n kadikare'gi li'ə, ə mannaji li'ə kadi in de ki njera nya ki dana. Toki rəta'ti Abel oy inbe, nan ki takul kunme li'ə, nya'gi ki ra'de isi eli'je ta biti bone*.

* **10:38** 10.38 Abakuki 2.3-4 * **11:4** 11.4 Lotum 4.3-10

⁵ Ki takul kunme ə Luwə un'n Enəki ki rə'ne'ti ki kanji kadi oy. Lo kadi de ingə goto, tado Luwə un'ə aw si'ə rə'ne'ti dōran'ti nu. Makitu lə Luwə ene: «Kete bay taa kadi Luwə un'ə aw si'ə dōran'ti, Enəki nəl Luwə†.» ⁶ De ki a nəl Luwə ki kanji kunme goto. Ningə de ki isi re ndəkba ki rə Luwə'ti, kadi gər me'ne'ti maji toki Luwə isi non toki rəta'ti num, taa isi ugə goji nje'gi ki isi sangi'ə num tə.

⁷ Ki takul kunme ə, Nuwe ra'n tokibo kadi aji'n rə'ne num, aji'n ginn de'gi ki me kəy'ti lə'ne num. Ra be tado Luwə ndəj'ə də nya'gi'ti ki a rai nya, ki de'gi oyi ki kum'de el bay nan Nuwe un me'ne də ta'ti ki Luwə el'ə. Ki gorow kunme lə Nuwe kin ə, ta ki gangi re'n də de'gi'ti ki dōnangi'ti. Ningə ki takul kunme li'ə ə, Luwə tel'n'ə de'ti ki njera nya ki dana‡.

⁸ Ki takul kunme lə Abiraham ə, loki Luwə bar'a ningə, ndigi ta'a'ti. Abiraham ndigi ta bar'ti lə Luwə ə ində taa osi də row'ti ə aw me be'ti ki gər nja kare el, ki un ndu'ne kadi n'a n'ad'a nya nduwə'ti. ⁹ Ki takul kunme ə, in aw isi'n to mbah dōnangi'ti ki Luwə un ndu'ne kadi n'a n'ad'a. Abiraham aw isi ginn *kəyku'ti nan'ti ki *Isaki in ki *Jakobi. Ingi kaa, in nje k'ingə nya nduwə inbe ki kare ki Luwə un'n ndu'ne adi Abiraham kin tə§. ¹⁰ Abiraham nginə kadi n'isi me bebo'ti ki ngirə ngan maji, ki Luwə inbe mərta də row ra'a'ti kete bay taa, ində bebo kakin ki darə'ne inbe tə.

† 11:5 11.5 Lotum 5.24 ‡ 11:7 11.7 Lotum 6.13-22 § 11:9 11.9 8-9; Lotum 12.1-5, 23.4, 35.12,27

¹¹ Ki takul kunme læ Sara ki in kuji dene to ə, dɔkagilo'ti ki bugə yipi ə binəm mindi kaa, Luwə ad'a tɔgi ad'a oji ngonn, tado tadi el toki Luwə in nje ra nya ki low'ə'ti ə un ndu'ne kadi n'a n'ra.

¹² In be ə, ki takul de ki kare inbe ki bugə yipi adi ndo'a nanyi ngayn el dɔnangi'ti inbe kin ə, ginn koji ki banyinan to mee'gi ki dɔran'ti eke nangira ki ta ba'ti ki dum tudə kər'de, tei'ti.

¹³ De'gi pəti ki uni me'de adi Luwə kakin oyi ki kanji kadi ingəi nya maji'gi ki Luwə un'n ndu'ne kadi n'ra n'adi'de kakin. Nan k'in ə, oyi nya'gi ki ndo ki a rai nya num, rai ronel do'ti ngayn num to. Ningə gəri maji kadi n'in mbah'gi ki nje njiyə ki nja'de taa dɔnangi'ti ne. ¹⁴ Nje bar ro'de mbah'gi ki nje nji'ə mbah'gi dɔnangi'ti kin, oji ki taga ar njay kadi isi sangi be ki sow do'de toki rɔta'ti. ¹⁵ Məri ta do be'ti ki tei me'ti kin el, tado re mərita do'ti ə, nya ki a ɔgi'de kadi təli awi me'ti gogi goto. ¹⁶ Toki rɔta'ti, isi sangi be ki sow do'de ki maji utə be ki tei me'ti, adi in be ki dɔran'ti. In be ə, ro Luwə sol'ɔ el kadi bari'ə Luwə læ'de, be ə, ində do bebo madi dana tado læ'de.

¹⁷ Ki takul kunme læ Abiraham ə, Luwə ge kadi n'a n'oo nya ki Abiraham a ra, adi dəj'ə kadi adi Isaki nya mosi'ti. Be ə, Abiraham in ndəkba kadi adi ngonn'o ki kareba inbe kin. Nya'gi kin rai nya go kun'ti ki Luwə un'n ndu'ne ad'a kin*.

¹⁸ Toki rɔta'ti Luwə el'ə ene:

«In ki takul Isaki ə, a ingə'n ginn koji læ'i ki m'un mindi'm mad'i†.»

* **11:17** 11.17 Lotum 22.1-14 † **11:18** 11.18 Lotum 21.12

19 Abiraham el toki Luwə asi gaki kadi a ndəl Isaki lo koy'ti. In be ə, Luwə təl ki ngonn'o ad'a, to nya ki Isaki oy ə ndəl lo koy'ti be.

20 Ki takul kunme ə, Isaki njangi'n dɔ Jakobi'ti in ki Esuwa ojido ji kisi'de ki lo ti'ti. 21 Ki takul kunme ə, Jakobi, loki in ndəkba kadi oy, njangi dɔ ngann'gi lə Jisepi kare kare pəti. Ində tɔgi'ne dɔ kagi tɔsi'ti lə'ne, ɔsi'n məkəsi'ne nanga non Luwə'ti. 22 Ki takul kunme ə, loki Jisepi in ndəkba kadi oy, elta te'ti ki ngann Isirayel'gi a tei dɔnangi Ejipiti'ti kɔ. Ningə adi ngann Isirayel'gi ndu'gi ki ojido singə ninn'ne‡.

23 Kitakul kunme lə njekoji Moji ə, iyəi'ə nanyi mutə go ndɔ koj'o'ti. Njekoj'o'gi oyi kadi ngonn kakin kurə ngayn. Be ə, ɓoli el kadi mbəti ra go ndukun'ti lə ngar. 24 Ki takul kunme lə Moji ə, loki tɔgi gangi nga ningə, mbəti kadi de'gi gəri'ə to ngonn koji Parawon ki dene. 25 Moji oo maji ngayn ta kum'ne'ti kadi n'ingə kon nan'ti ki de'gi lə Luwə, utə kadi n'isi me maji'ti dann majel ki ra'ti, tado ngonn dɔkagilo ki nden be. 26 Moji oo kadi de'gi kidi'ə to Kirisiti be, in nya ki nda'a to'ti ngayn utə nya maji'gi ki Ejipiti'ti, tado ur kum'ne dɔ nyakugə goji'gi'ti ki a ingə me ndo'gi'ti ki a re. 27 Ki takul kunme ə, Moji ɔti'n me ɓe ki Ejipiti kɔ, ki kanji kadi ɓol wongi lə ngar. Ningə kum'ə in kete dɔ row'ti li'ə to nya ki oo Luwə ki dum k'oo ki kum kin, ki kum'ne be. 28 Ki takul kunme kadi Luwə ə, Moji ində'n ndɔ ki a ɓari'ə nan Paki, ə adi Isirayel'gi siyəi mosi takəy'gi'ti lə'de, kadi

‡ 11:22 11.22 Lotum 50.24-25; Tekitaga 13.19

malayka ki nje tuji ngann dər'gi ki Ejipiti'ti, tuji ngann dər'gi læ Isirayel'gi el.

²⁹ Ki takul kunme læ Isirayel'gi ə, gangi Babo Kasi to dɔnangi ki tuti kurum be. Ningə, loki de'gi ki Ejipiti nanyi kadi n'rai to Isirayel'gi be ningə, mann ba kakin, tuw dɔ'de penəm. ³⁰ Ki takul kunme læ Isirayel'gi ə, loki njiyæi gugi dɔ ndogi bɔr ki dɔ bebo Jeriko'ti ndɔ siri ningə, ndogi bɔr kakin budi nanga mur mur. ³¹ Ki takul kunme ə, Rahabi ki in kaya dene ingə koy ki nje kɔsi ta Luwə el, tadɔ uwə nje kində manji be'gi ki rɔ'ne'ti maji.

³² Ningə ngɔsine m'aw ki ndoo kadi m'el nya ki rangi dɔ'ti el nga. M'asi kadi m'el m'aw'n ki kete bay nan dɔkagilo asi'm el kadi m'el ta'gi ki ɔjido Jedyon, Baraki, Samson, Jepite, Dabidi, Samiyel ki de'gi njekeltakita Luwə'ti. ³³ Ki takul k'un ki de'gi kin uni me'de adi Luwə ə, tæti rɔ ginn de'gi ki rangi'gi, gangi ta ki dana ge, ingæi nya'gi ki Luwə un'n ndu'ne adi de'gi, taa tæli bɔl'gi nje tɔgi goto'gi'ti num tɔ. ³⁴ Tæli por'gi ki kon'de æti bɔl adi oyi bəm bəm num, tei ta koy'ti læ kiyəɔ ki de'gi gei tæli'de num tɔ. Taa me tɔgi goto'gi'ti læ'de ki ngayn, ingæi tɔgi ki aldɔ maji. Dɔkagilo rɔ'gi'ti, tæli gon rɔ'gi ki æti bɔl, adi indæi ngodi nja nje rɔ'gi'ti ki mbah. ³⁵ Ki takul kunme ki dene'gi madi uni me'de adi Luwə kin ə, ingæi de'gi læ'de ki oyi ə ndæli.

Ningə nje ki nan'gi mbeti taa k'ilə taa, adi de'gi adi'de kon biti te'n koy dɔ'de'ti. Rai be kadi ingæi te lo koy'ti ki dɔboy'ti ki maji utæ in ki tanan'ti ne kin. ³⁶ Nje ki madi'gi tæli nyakogi'gi, tindæi'de ki ndøy'gi. Dɔi nje ki nungi ki kulə gindi, ə buki'de

kəy dangay'ti. ³⁷ Tiləi'de ki gaji mbal'gi toli'de ge, tujəi'de gangi'de dana joo ge, toli'de ki kiyəro ge. Nje ki nan'gi uləi lo ta gəngi gəngi, ningə ku kə'de'gi in ngirə binyə'gi eke ngirə bati'gi. Nya'gi pəti nal'de. Adi'de kon ngayn num, taa rai'de majel ki əti bol num to. ³⁸ De'gi kakin in de'gi ki maji ngayn, nan k'in ə de'gi ki donangi'ti ne oyi'de to de'gi ki nda'de goto be. Adi toi to de'gi ki ro tuwə'de be lə'de be adi njiyəi ki diləlo'gi'ti ki do mbal'gi'ti, awi ki bolo mbal'gi'ti ki bolo be'gi'ti.

³⁹ Ingi pəti Luwə mannaji lə'de maji ki takul kunme lə'de, nan k'in ə, ingəi nya'gi ki Luwə un'n ndu'ne adi'de kin el bay. ⁴⁰ Toki rəta'ti, Luwə ində do nya madi dana ki maji utə tado lə'je. In be ə, lo kadi Luwə təl'de ki kasi nan berere'ti ki kanji j'in kete goto.

12

Kuwətəgiba me ngodi'ti

¹ J'ingi kaa, toki nje mannaji do kunme'ti lə'je gugi gidi'je gugi kakin ə, adi ji mbeti nya'gi pəti ki a əgi'je kaw kete. Kibo utə adi ji mbeti majel ki isi bindi'je bindi bindi kin. Adi j'anyi nan ngodi ki kuwətəgiba me nan k'oo ngodi'ti ki to non'je'ti kin. ² Adi j'uri kum'je do Jeju'ti, ki in nje kində ginn kunme lə'je, taa in njera'a kadi asi nan berere to kin. Ndigi kadi oy do kagidəsi'ti ki kanji kadi gon rəsol ki ko koy'gi ki be kin ki a rei. Toki rəta'ti, oo rənel ki a ingə kete. Be ə, ngəsine kin isi dojikol Luwə'ti ki isi do kumbər ngar'ti lə'ne.

³ Oyo, adi me'se olo do Jeju'ti, ki de'gi ki njeramajel'gi adi'ə kon ki əti bol, nan oo to nya ki kare. Jeju ra be kadi inyəi rɔ'se adi me tuji'gi taai tɔgi'se el. ⁴ Me rɔ'ti lə'se ki isi rɔi ki majel ki ra, uwəi tɔgi'se ba me rɔ'ti biti te koy do'se'ti el bay. ⁵ Me'se oyi do ta koji'ti ki Luwə adi'se ki to me makitu'gi'ti ki ar njay, to to ta koji ki baw ngonn adi ngonn'o ki ene:

«Ngonn'm, ononyi kadi kidi kində koji ki Luwə isi indəi oji,

Ningə, loki kəl sə'i ə, adi ɔr tɔgi el.

⁶ De ki Luwə ndig'ə, a ɔj'ɔ nya'gi ki ra majel ad'a oo ki kində koji,

Ningə de'gi pəti ki Luwə gəri'de to ngann'ne'gi, Ində'de ki ndəy tɔ*.»

⁷ In kadi kum'se te do nyara'gi'ti ki majel ki isi rai, ə isi ingəi kon. Luwə ra'se to ngann'ne'gi be. Tado in nya ki gorow'ə'ti kadi baw ngonn oji Ngonn'ne nya'gi ki majel ki isi ra. ⁸ Luwə isi ində ngann'ne'gi pəti oji'de, re ində'se oji'se el ningə, tɔji kadi in ngann'a'gi ki rɔta'ti el, nan in ngann lə'de ki rangi yo. ⁹ Adi me'je olo do baw'je'gi kigo darɔ'ti ki dɔnangi'ti ne, ki indəi'je oji'je, ə j'isi təli rɔ'je go ta'gi'ti lə'de tado kində ki indəi'je oji'je. Be ə, maji kadi ji təli rɔ'je go Baw'je ki dɔran'ti ki utə baw'je'gi ki dɔnangi'ti bay, kadi j'ingəi kaji. ¹⁰ Baw'je'gi indəi'je oji'je tado ngonn dɔkagilo ki ndikiri ba par, kigo koo'ti ki oyi maji takum'de'ti. Nan Luwə ində'je oji'je tado maji lə'je ki rɔta'ti. Ge kadi ji təli de'gi ki ari njay to in be tɔ. ¹¹ Toki rɔta'ti, tanan'ti ne, kində

* **12:6** 12.6 Tər ta'gi 3.11-12

koji a adi'de ronel el, a re ki metuji yo. Nan me ndo'gi ki rangi'ti, nje'gi ki nje tel ro'de go'ti, a teli de'gi ki njera nya ki dana num, de'gi ki nje kisi ki lapiya num to.

¹² In be ə, maji kadi mbəti kadi in de'gi ki nje togi goto'gi, ə kadi teli de'gi ki nje togi'gi. ¹³ Maji kadi uni gorow ki ra njururu, kadi nje mote'gi toi do row'ti el, nan kadi ingəi lapiya.

Kisikidɔtaa ki maji lə njekunme

¹⁴ Maji kadi indəi togi do ro'se'ti kadi sii ki lapiya ki de'gi pəti. Ningə kadi kisikidɔtaa lə'se in me nya ra'ti ki ar njay. Re njiyəi me nya ra'ti ki ar njay el ə, de madi ki a oo Luwə goto. ¹⁵ Indəi kumkədi do ro'se'ti, kadi de madi dann'se'ti tur gidi'ne adi memaji lə Luwə kin el. Kadi de madi kare dann'se'ti tel to to kagi ki ati ki mann'a majel, ki a togi ningə, a tuji de'gi ngayn ki mann'ne ki majel kin be el. ¹⁶ Kadi de madi kare dann'se'ti in njera kaya el. Taa kadi de madi kare dann'se'ti in nje kidi nya'gi ki kor kində ta dangi tadə Luwə el. Ononyi'se kadi rai to Esuwa ki, un k'in ngonon dər lə'ne ndogi'n nyakuso ki nja kare par kin el. ¹⁷ In gəri bəti ndo'gi'ti ki rangi go nya'ti ki ra kin, ge kadi n'ingə njangi do ji baw'ne'ti, nan lowə goto. Esuwa sangi row ki mann non ki kum'ne'ti kadi n'aw ki baw'ne kadi yəti kojitara lə'ne, nan lowə goto.

¹⁸ In rei ndəkba kadi nya madi'ti ki de asi kədi, to mbal Sinay ki tingə to to por ki on bilim bilim, eke kilndi ki ndul kururu, eke lo ki ndul, eke nəl ki ulə ki togi'ne, ¹⁹ eke ndu tow, eke ndu ta madi, el. Loki Isirayel'gi oyi do ndu kin ningə,

dəji kadi n'oyi ta ki rangi kare do mad'a'ti gogi el nga. ²⁰ Toki rɔta'ti, togi Isirayel'gi asi kadi rai go ndukun'ti ki Luwə adi'de ene: «De ki ra ra, de eke da, ki ɔdi mbal ə, a tiləi'ə ki gaji mbal toli'ə†,» kin el. ²¹ Nya ki oyi əti bol ngayn adi Moji ene: «Bol ra'm ngayn adi m'dadi‡.»

²² Nan ingi rei ə, rei ndəkba ki rɔ mbal Siyon'ti, taa ki rɔ bebo'ti lə Luwə ki nje kisi kumngayira ba. In Jerujalem ki dɔran'ti, loki malayka'gi dər banyi banyi isi rai rɔnel'ti. ²³ Rei ndəkba ki lo kawnan'ti lə nje'gi ki toi to ngann'gi ki ngatɔgi'gi lə Luwə, ki tɔ'de in ki ndangi me dɔran'ti. Rei ndəkba ki rɔ Luwə'ti ki njegangita do de'gi'ti pəti. Taa rei ki rɔ de'gi'ti ki njera nya ki dana ki ndoki kete ki oyi, ki təli asi nan berere toki Luwə be. ²⁴ Rei ndəkba ki rɔ Jezu'ti ki buki mosi'ne kadi təl'n'je ki k'ar njay'ti. In nje ki ra mbunə de'gi'ti ki Luwə tado kunmindi ki sigi ki Luwə uləm adi'je. Ningə mos'o ki buki kakin elta ki togi'ne utə yan Abel.

²⁵ Indəi kumkədi do rɔ'se'ti, Ononyi'se kadi mbəti k'oo do ta lə nje kel'se ta! Isirayel'gi ki dɔkagilo'ti ki kete, mbeti k'oo do ta lə Moji ki nje k'el'de ta dɔnangi'ti ne, kində kɔji nal'de el. Ningə j'ingi, Luwə ki isi me dɔran'ti nu ə isi el'je ta. Re ji təli gidi'je ta ta'ti li'ə ə, kindəkɔji a ɔdi'je kodi ki rɔta'ti! ²⁶ Luwə ki dɔkagilo'ti ki kete ndu'ə yəki dɔnangi kakin ə, un ndu'ne dɔkagilo'ti ki bone bay ene: «Nja kare bay m'a yəki dɔnangi bay, nan k'in ə, a in dɔnangi par el,

† 12:20 12.20 Tekitaga 19.12-13 ‡ 12:21 12.21 Ndukun ki nja joo 9.19

doran kaa m'a yək'ə tɔŕ.» ²⁷ Kur ta ki ene: «Nja kare bay» kin tɔji kadi nya'gi ki Luwə ində'de kin a tuji'de pəti kɔ kadi gotoi. Ningə nya'gi ki dum tuji par ə a nanyi.

²⁸ Ningə j'ingi, konbe ki j'ingəi in konbe ki de ki a asi tuwə'je me'ti goto, ə adi ji rai oyo Luwə, ə ji rai kulə kunme lə'je j'adi'ə kigo row'ti ki nəl'ə, ki tɔji ki kulə dɔ'a'ti ki bol. ²⁹ Toki rɔta'ti, Luwə lə'je in por ki nje row nya'gi raki.

13

Kulə dingəm me nan'ti ki dangi dangi

¹ Maji kadi nanyi ki lo ndigi nan'ti ki yo ge ki ne ge to ngannkon nan'gi be. ² Adi me'se oy dɔ kuwə mbah'gi ki rɔ'se'ti el. Tado nje ki madi'gi, lo kuwə mbah'gi'ti kin ə, uwəi malayka'gi ki rɔ'de'ti kanji kadi gəri go*. ³ Adi me'se olo dɔ de'gi'ti ki toi kəy dangay'ti, to nya ki inbe'gi kaa, in dangay'gi nan'ti se'de be tɔ. Adi me'se olo dɔ nje'gi'ti ki de'gi adi'de kon, to nya ki inbe'gi ə darɔ'se si ingə kon be tɔ.

⁴ Maji kadi taa nan ingə koji ki k'ilə dɔ'ti rɔ de'gi pəti. Ningə kadi nje taa nan'gi, dingəm ki dene ngəmi rɔ'de tado lə nan. Tado Luwə a gangi ta dɔ njera kaya'gi'ti ki njekuwə marum'gi. ⁵ Me kisikidɔtaa'ti lə'se, ononyi'se kadi rai ta nar ki aldo maji. Rai ronel dɔ nya'ti ki awi ji'se'ti. Tado Luwə inbe, ene:
«Jagi, m'a m'inyə'i kɔ el ratata†.»

Ŕ 12:26 12.26 Aje 2.6 * 13:2 13.2 Lotum 18.1-8, 19.1-3 † 13:5 13.5 Ndukun ki nja joo 31.6, 8; Jojuwe 1.5

⁶ In be ə, j'a j'asi kadi j'eli ta ki me ki tinyi kati j'ene:

«Burəbe in njera sə'm,
 nya ki a ra'm bol goto,
 nya ki de a ra sə'm goto‡!»

⁷ Adi me'se olo do nje kor non'se'gi'ti ki eli'se ta lə Luwə kete. Nanyi ki lo mərta do ji kisi'de ki do'de ta'a'ti biti koy'de'ti, ə ndaji kunme lə'de. ⁸ Jeju Kirisiti isi non be tor'ne'ti ba, kete nu bone ki lo ti, biti ki non'ti. ⁹ Ononyi'se kadi nyando'gi ki mbah ki dangi dangi ədi'se adi toi do row'ti ki maji. Nya ki a maji, in kunme kadi maji lə Luwə ə ulə dingəm me'se'ti um in ndukun'gi ki ojido nyakuso, ki a ulə dingəm me'se'ti el kin el. Tado ndukun'gi kin, nje'gi ki isi njiyəi go'ti, nya ki ra se'de maji me'ti non goto.

¹⁰ J'awi ki ringiri lo kadikare lə'je non. Njekujənyamosi kadikare'gi ki ra rai kulə me *Kəyku'ti lə Luwə, awi ki togi kadi soi nya ki in ki k'ilə do ringiri'ti lə'je kin el. ¹¹ Toki rəta'ti, kibo lə njekujənyamosi kadikare'gi, re ki mosi da'gi lo'ti ki ar njay njay njay utə ndəgə'gi, kadi adi kadikare k'inyə go majel lə de'gi ko. Nan daro ninn da'gi in ki k'ilə por do'ti gidi be'ti. ¹² Be ə, Jeju kaa, oyi gidi bebo Jerujalem'ti, kadi ar de'gi njay do majel'ti lə'de ki mosi'ne§. ¹³ Adi j'awi j'ingəi'ə gidi be'ti, ə adi ji ndigi kidi'gi lə de'gi to in be. ¹⁴ Tado donangi'ti ne j'awi ki be lə'je ki kadi j'isi'ti ratata el. Be ə, j'isi sangi kadi j'ingəi in ki a re lo ti'ti. ¹⁵ Ki row lə Jeju Kirisiti, adi j'uləi toji do Luwə'ti ki dokagilo'gi pəti, to

‡ 13:6 13.6 Pa'gi 118.6 § 13:12 13.12 Jan 19.17, 20

nya mosi be, adi in kadikare pa'gi ki tei ta'je'ti, ə gəri'ə kadi in Burəbe. ¹⁶ Adi me'se olo do ra nya'gi ki maji'ti taa taa, ə maji kadi kanyi nya maji'gi lə'se ki madi'se'gi to. Tado kadikare'gi ki be kin ə, maji takum Luwə'ti.

¹⁷ Maji kadi teli ro'se go nje kor non'se'gi'ti, ə uləi do'se ginn togi'ti lə'de. Sii indəi kum'de go'se'ti ki dokagilo'gi pəti, tado Luwə a dəji'de kadi oji'ə go k'ində ki isi indəi kum'de go'se'ti kin kad'a oo. Be ə, re teli ro'se go'de'ti ningə, a rai kulə lə'de ki ronel. Re in be el ə, a rai kulə lə'de ki barta, adi nya ki a ra sese maji me'ti non goto.

¹⁸ Elita ki Luwə tado lə'je. Ji gər ar njay kadi me'je uwə'je ki ta do nya madi'ti el. Toki rəta'ti, ndigi lə'je in kadi panjiyə'je'gi maji ki dokagilo'gi pəti. ¹⁹ M'dəji'se ki ngarme'm ba pəti kadi elita ki Luwə ki kadi m'təl m're dann'se'ti gogi kalangi ba.

Kuwə ji nan

²⁰ Luwə ki nje kadi lapiya, adi Jeju Kirisiti ində taa dann njekoy'gi'ti ki gorow mosi kunmindi ki a to ratata. Kirisiti ki in Burəbe lə'je, in ki in njekul ba'gi'ti kibo. ²¹ Kadi Luwə kakin ra adi asi rai kulə ki maji par par, kadi rai ndigi li'ə. Kadi ində kuləra ki nəl'ə me'je'ti ki takul Jeju Kirisiti. Ningə kadi de'gi piti'ə ki dokagilo'gi ki dokagilo'gi! *Amen!

²² Ngannkon'm'gi, m'dəji'se kadi tai ta kulə dingəm me nan'ti kin ki kisidoti. Toki rəta'ti, makitu lə'm ki m'ndangi m'ulə'n m'adi'se inbe kaa, ngal ngayn el to. ²³ M'ge kadi m'el'se madi

in gəri toki ngonnkon'je ki me kunme'ti Timote te kəy dangay'ti*. Re re kalangi ingəm ə, m'a m'aw si'ə nan'ti kadi m'oo'se.

²⁴ Rai lapiya njekərnon'se'gi ki *Njekawnan'gi pəti. Njekawnan'gi ki dənangi Itali'ti kaa uwəi ji'se tə.

²⁵ Kadi memaji lə Luwə in sese nan'ti pəti.

* **13:23** 13.23 KNK 16.1

Ta lə Luwə Kunmindɪ kɪ Sigi
New Testament in Gor

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gor

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

2c67456e-bce1-5ef4-9c95-47d2d9335aa4